

Bagom 'kan-kan ikke' og videre derfra. En inspirerende og tankevækkende dag i den sproglige mangfoldigheds tegn

Line Krogager Andersen, ph.d.-studerende & videnskabelig assistent, DPU.

Den 6. december 2019 afrundedes det 10-årige forskningsprojekt *Tegn på sprog* med en engagerende og alsidig konferencedag i de smukke rammer i Festsalen på DPU. Det var en velbesøgt konference, hvor gæstelisten talte både forskere fra nationale og skandinaviske universiteter og professionshøjskoler, lærere fra folkeskoler og sprogskoler, studerende og mange andre med interesse for literacy og sproglig mangfoldighed. Allerede før det officielle programs begyndelse summede salen af engageret snak på kryds og tværs mellem publikum, som et tegn på det engagement, der skulle præge resten af dagen.

Konferencen bød både på foredrag om projektets forskningsresultater, poesi, workshops og paneldebat, og gav således deltagerne mulighed for indblik i både forskernes, lærernes og eksterne bidragyderes perspektiver på projektet. Det var et gennemgående træk, at de eksterne bidragydere fremhævede projektets unikke karakter – både i kraft af den 10-årige forskningsperiode og det unikke empiriske materiale, i kraft af forskningens resultater, og som Anna Karlskov Skyggebjerg, der er afdelingsleder for Fagdidaktik på DPU, i sine indledende ord påpegede det: i kraft af sin forskningsmæssige uafhængighed.

Dagen begyndte med forskningsleder Helle Pia Laursens (lektor ved DPU) ønske om, at projektets forskningsresultater kunne møde de forskellige praksisfelter og dermed leve videre, og da den sluttede med paneldebatten, var det netop dette spørgsmål, eksperterne tog fat i: hvordan kan forskningens resultater og den udvikling af faglige begreber, der har fundet sted i projektet, arbejde videre både på skoler, i læreruddannelsen og i udviklingen af fagenes læreplaner?

Som en rød tråd gennem dagens indlæg løb overskriften om, hvad det vil sige *at kunne* eller *ikke kunne* i relation til sprog og literacy og spørgsmålet om, hvordan sproglige ressourcer kan blomstre og finde anvendelse i og uden for klasserummet. Ursula Andkjær Olsen vendte tanken lidt på hovedet ved at fortælle om sine oplevelser som digter af, at den sproglige mestring kan tage over, og det formfuldendte sprog danne en slags mur, der ikke slipper noget igennem.

Med dette poetiske udgangspunkt blev Helle Pia Laursens foredrag om kreativitet og konventionalisering særlig tankevækkende, idet der her bl.a. var fokus på 'nykommere til sproget' og deres blik på sproget med den sproglige leg og kreativitet, dette blik kan give anledning til.

Helle Pia Laursen skitserede *Tegn på sprog*-projektets position i et komplekst forskningsfelt imellem forskningstraditionerne i sprogvidenskab, andetsprogstilegnelse, førstesprogstilegnelse og literacy, og illustrerede hvordan det forhold, at disse forskningstraditioner er udviklet som adskilte discipliner, kan føre til udfordringer i den skriftsprogdidaktiske vidensudvikling, idet de elever, der er i centrum for et projekt som *Tegn på sprog* kan falde udenfor billedet af den prototypelev, som skriftsprogdidaktikken sigter på.

I dette foredrag fik publikum et indblik i, hvordan elever, der adskiller sig fra prototypen både kan være i besiddelse af og gøre brug af anseelige skriftsproglige ressourcer, ligesom det blev

fremhævet, hvordan sprogtilægnelsen både kræver kreativitet og konventionalisering, og hvordan elever skal støttes i begge dele – altså både i at lege med sproget, danne hypoteser og prøve sig frem, og i at tilegne sig de skriftsproglige konventioner, der gælder i vores sprogsamfund.

Ligeledes er det vigtigt at støtte børnene i at undgå eller overkomme *sprogskam*, der kan udgøre en barriere for læring og udvikling. Sprogskammen var en udfordring, forskere og lærere havde mødt i projektet, og som gav sig udtryk i, at elever undveg udfordringer og forsøgte at skjule sproglig usikkerhed. Den opstod, når eleverne oplevede deres sproglige formåen som utilstrækkelig, og kunne betyde, at eleverne mistede troen på sig selv.

Professor ved Høgskolen i Innlandet, Lise Iversen Kulbrandstad, der også har været ekstern forsker i *Tegn på sprog*, diskuterede i sit foredrag projektets resultater i relation til situationen i Norge. Her tilbydes netbaseret støtte til lærerne med henblik på inddragelse af elevernes modersmål i skolens undervisning, men trods denne fordel kan man være bekymret for, om der i undervisningens praksis er den plads til den sproglige forhandling og interaktion, som andetsprogstilægnelsen kræver, fordi forskning viser, at individuel opgaveløsning fylder meget i norskundervisningen, og det særligt for de tosprogede elever.

Efter frokosten, der som de øvrige pauser var kendetegnet ved ivrig snak mellem lærere, forskere og øvrige deltagere, tog docent Line Møller Duggaard (VIA) som forskningsmedarbejder i *Tegn på sprog* forsamlingen med helt ind i de flersprogede klasserum, hvor hun gennem nedslag i tre forskellige aktiviteter i løbet af forskningsprojektets 10 år viste os børnenes store engagement i de tværsproglige aktiviteter, og samtidig illustrerede de konkrete tværsproglige aktiviteters udformning, og de sproglige potentialer, der var forbundet med dem.

Igennem denne præsentation blev det tydeligt, at det flersprogede potentiale ikke kun er til gavn for de elever, hvis modersmål inddrages i en konkret aktivitet, men ligeledes for de andre; dette sås bl.a. i en aktivitet med grønlandsk, der var fremmed for næsten alle eleverne, men som udgjorde et grundlag for en aktivitet, hvor eleverne ved hjælp af parallelle tekster kunne danne og efterprøve hypoteser om tekstens indhold, og arbejde sig ind i teksten lag for lag, sprog for sprog.

Efter disse inspirerende indslag blev vi tvunget til at vælge imellem fem forskellige workshops med hvert sit spændende tema, afholdt af fem forskellige projektdeltagere: lektor Uffe Ladegaard (UCL), projektmedarbejder Tina Mohr Mickelsen (Langmarkskolen og Step10, Horsens), lektor Birgit Orluf (UCL), lektor Winnie Østergaard (VIA) og lektor Lone Wulff (KP). Winnie Østergaards workshop handlede om metasamtalen, og var en åben diskussion af erfaringer i projektet med udvikling af metasproglige samtaler i flere forskellige kontekster.

Præsentationens nedslag på forskellige tidspunkter i projektperioden illustrerede både styrken ved og udfordringerne i et langvarigt kvalitativt projekt af denne karakter, idet det blev tydeligt, hvordan elevgruppen ændrede sig undervejs, klasser blev slået sammen og nye lærere og dermed nye fag blev en del af projektet. I samspillet mellem denne præsentation og de tre hovedforedrag voksede således en fortælling frem, der afspejlede muligheder og umuligheder ved denne type forskning, der i kraft af sin situerethed står som et levende eksempel på den skolevirkelighed, som literacyundervisningen i praksis foregår i.

Dagen afrundes med en levende paneldebat, modereret af Lars Holm (lektor ved DPU og ekstern forsker i *Tegn på sprog*). Tina Mohr Mickelsen, der har deltaget i projektet som lærer, fortalte om, hvordan udviklingen af den flersproglige literacypædagogik for hende havde bevæget sig fra et fremmed koncept med specifikke aktiviteter til en del af hendes grund-DNA som lærer. Hun beskrev levende, hvordan det havde bevæget sig "fra ingenting til en gryende forståelse, til en fornemmelse af at det virkelig kan noget, til en forståelse af, hvordan jeg selv kan bringe det ind i undervisningen i hverdagen."

Denne stærke, personlige fortælling blev særlig tankevækkende i lyset af de øvrige paneldeltageres forskellige forslag til, hvordan den udviklede viden kan bevæge sig fra forskningspublikationerne og konferencen ud i klasseværelserne. Lise Iversen Kulbrandstad talte her for, at resultaterne bringes ind i læreruddannelserne, Lene Storgaard Brøk, der er videntcenterleder for Nationalt Videncenter for Læsning, talte for et større implementeringsprojekt og konkrete forslag til, hvordan lærere kan prøve tilgangen af, Nikolaj Elf (professor i Kulturvidenskaber ved SDU) for at bruge projektets vidensgrundlag til en gentækning af hele sprogundervisningen i danskfaget – ikke kun til gavn for flersprogede elever, men til gavn for alle.

I løbet af den engagerede paneldebat kom en række andre forslag på bordet – bl.a. om udvikling af læremidler, formidling på hjemmesiden, mulighed for videreudvikling på forsøgsskoler og gennem aktionsforskningsprojekter, og det blev tydeligt, at der blandt de forsamlede var et stærkt engagement og et ønske om, at de eksempler, vi har set i *Tegn på sprog* kan blive en del af undervisningen på alle skoler. De præcise rammer for denne udvikling blev ikke fastlagt på konferencen, som derfor må udgøre et udgangspunkt for, at enhver, der brænder for sproglig mangfoldighed, kan bidrage til processen fra sit eget ståsted.